

Fafos Midtøstenforskning – en oversikt

Mai 2008

Fafo har i de senere år gjennomført en rekke større og mindre forskningsprosjekter i Midtøsten. Nedenfor gjør vi kort rede for dette arbeidet. Dersom ikke annet er angitt er forskningen finansiert av Det norske utenriksdepartementet.

Vestbredden og Gazastripen

Fafo hadde en rekke forskningsaktiviteter i de palestinske områdene i kjølvannet av den første levekårsundersøkelsen (Heiberg og Øvensen eds. 1993) og Oslo-avtalen. I en tidlig fase dreide mye seg om statistikk om palestinske flyktninger (Øvensen 1994) og et samarbeid med Palestinian Central Bureau of Statistics (PCBS) om innsamling og analyse av befolkningsstatistikk fra Vestbredden og Gaza stripen (Pedersen 2000; Pedersen, Randall og Khawaja eds. 2001; Dalen og Pedersen 2004; Khawaja og Randall 2006).

Det ble produsert statistikk og artikler for bruk i palestinsk planlegging og analyse av samfunnsutviklingen (Tiltnes 1998, Pedersen og Hooper (ed.) 1998; Hooper 1999), og statistikken ble i tillegg benyttet i samtaler med partene i regionen om fredsprosessen. En del av den sistnevnte statistikken ble samlet i et omfattende kompendium og gitt blant annet til De palestinske selvstyremyndighetene (Fafo 2005a).

Etter utbruddet av den andre intifadaen i 2000 gjennomførte Fafo med finansiering fra UNSCO (UN's Special Co-ordinator Office) kvalitative studier av fire palestinske steder (Jericho, Beit Furik og Rantis på Vestbredden og i Gaza by) for å kartlegge effekten av intifadaen og israelsk politikk på palestinernes evne til å forsørge seg selv og opprettholde sine levekår (Pedersen, Christophersen, Endresen og Sletten 2001; Pedersen, Christophersen og Sletten 2001; Egset og Endresen 2001; Sletten and Pedersen 2003). Disse to studiene gjennomført i henholdsvis 2001 og 2002 ble etterfulgt av en ny studie skodd over samme lest i mars 2007, og med datainnsamling på de samme fire stedene. Hva er situasjonen nå, fem år etter siste besøk, spurte vi. Hvilken betydning har utvidelser av israelske bosettinger, bygging av separasjonsbarrieren ("muren"), striden mellom Hamasregjeringen og President Abbas fra Fatah, kutt i vestlig bistand, osv. for hvordan folk mestrer situasjonen? (Hasselknippe og Tveit 2007)

Fafo utførte en meningsmåling på Vestbredden og i Gaza-stripen i september 2005 etterfulgt av en ny måling ved årsskiftet 2005/2006, altså i forkant av valget som førte Hamas inn i regjeringskorridorene (Hasselknippe 2006b). I forbindelse med de to målingene, og særskilt etter valget, var Fafos medarbeidere ofte representert i media, og det er blitt skrevet aviskronikker om situasjonen i de palestinske områdene (Hasselknippe 2006a; Sletten 2006a, 2006b; Taylor 2006a, 2007). Vi fulgte opp med

nye meningsmålinger i desember 2006, sommeren 2007 og vinteren 2008. I tillegg til å dekke aktuelle politiske spørsmål som valg og politisk orientering, har målingene fanget opp synspunkter om sikkerhetssituasjonen, holdninger til fredsprosesser og dialog med Israel, og tjenesteyting. I 2007 og 2008 var konflikten mellom Fatah og Hamas et sentralt tema. Meningsmålingene våre har videre samlet inn et noe mer omfattende sosioøkonomiske materiale enn tilsvarende målinger i de palestinske områdene. Dette gjelder spesielt for undersøkelsen vinteren 2008, som hadde et langt større utvalg (ca. 3000 hushold) enn de foregående. Alle meningsmålingene rapporterer på flyktningstatus.¹

Fafo har alltid vært tilgjengelig for UD og ambassadene for diskusjon av Midtøsten-politikk. Det har særlig dreid seg om "Palestina-spørsmålet". I de første årene etter Oslo-avtalen var dette arbeidet i betydelig grad knyttet til prosesser i den såkalte Arbeidsgruppen for flyktninger og den multilaterale fredsprosessen. Senere ble det samtaler "hjemme" og "ute" og bistand ved enkelte av UDs besøk til regionen. Det siste konkrete uttrykket for slik innsats var Fafos bidrag til å få på plass konferansen "Madrid +15" i januar i 2007 (se også Taylor og Bell 2007).

Fafo har på vegne av UN-HABITAT gjennomført en studie av boligsituasjonen på Vestbredden og i Gaza-stripen (Tiltnes og Magembe 2003). Fafo drev i mange år det norskfinansierte folk-til-folk-programmet, der hensikten i Oslo-avtalens ånd var å legge til rette for kontakt og samarbeid mellom israelske og palestinske foreninger (Endresen 2001). Dette arbeidet er nå avsluttet. Fafo har også foretatt evalueringer av norske prosjekter i de palestinske områdene (Endresen, Schou og Stadig 2000; Hasselknippe 2001). Fafo har skrevet tre korte notater til Landinfo om enkelte sider ved menneskerettighetssituasjonen i de palestinske områdene, og spesielt i Gaza (Hasselknippe 2007a, b, c).

Jordan

Fafo hadde regionalkontor i Amman i tidsrommet 2000-2005. Det ble blant annet etablert for å følge opp forskningen vi tidligere hadde gjort i landet i forbindelse med prosjektet "Jordan Living Conditions Survey", der vi i samarbeid med Jordans Department of Statistics (DOS) samlet inn, analyserte og publiserte landets første levekårsdata noen sinne (Hanssen-Bauer, Pedersen og Tiltnes eds. 1998; Pedersen 1997). Fafo var sterkt etterspurt, og mange ønsket at Fafo fortsatte sin aktivitet med base i landet for økt tilgjengelighet.

Blant annet var vi konsulenter for UNDP i diskusjon av etableringen av et system for å overvåke fattigdom. Senere ga Fafo konsulentbistand i forbindelse med utarbeidelse av Jordans andre Human Development Report (2004). Vi var regelmessig i kontakt med jordanske myndigheter (Planleggingsdepartementet, Utenriksdepartementet, Department of Palestinian Affairs (DPA), barnarbeidsenheten i Arbeidsdepartementet), diverse FN-organer (UNRWA, UNICEF, UNDP, UNIFEM og WHO) og Verdensbanken, samt enkelte NGOer som National Council for Family Affairs, Queen Zein Al Sharaf Institute for Development (ZENID), Jordanian Hashemite Fund for Human Development (JOHUD), Konrad Adenauer Foundation, Friedrich Naumann Foundation, ILO/IPEC's kontor med flere. Det resulterte i god synlighet lokalt, blant annet gjennom deltakelse i en rekke seminar og workshops.

¹ Tabellrapporter med detaljer fra meningsmålingene kan lastes ned fra Fafos hjemmeside på: <http://www.fafo.no/ais/middeast/opt/index.htm>.

I begynnelsen av 2002 utarbeidet Fafo sammen med ECON en utredning for UNDP som var med å la grunnlaget for opprettelsen Jordan's National Center for Human Rights senere samme år (se <http://www.nchr.org.jo/>).

Først og fremst har arbeidet i Jordan de seneste år likevel vært konsentrert om videre arbeid med temaet palestinske flyktninger, samt fortsatt støtte til kompetanseheving av DOS gjennom framskaffelse og analyse av nasjonale levekårsdata. Når det gjelder statistikk og levekårsforskning om palestinske flyktninger i Jordan, har vi samarbeidet med Det jordanske utenriksdepartement og Department of Palestinian Affairs (DPA - som har ansvaret for flyktingleirene), foruten DOS, Yarmouk University og andre. Jordans første levekårsundersøkelse resulterte i datasett som gjorde det mulig å publisere nasjonal statistikk for den palestinske flyktingbefolkningen i landet for første gang (Arneberg 1997; Tiltnes 1999).

Det ble fulgt opp av levekårsforskning knyttet til de palestinske flyktingene som har det verst, nemlig de som bor i Jordans flyktingleire (Khawaja og Tiltnes 2002; Khawaja 2003a).² I dette arbeidet hadde vi gleden av et tett og god samarbeid med UNRWA.

Fafo samarbeidet videre med DPA i forberedelsene til den store UNRWA-konferansen i Geneve i juni 2004. Vi var diskusjonspartner og produserte flere bakgrunnsdokumenter (Blome Jacobsen 2004a, b, c).

I tidsrommet 2003-2005 var Fafo rådgiver til Jordans Utenriksdepartement for et prosjekt som tok sikte på å analysere og kostnadsberegne effekten på Jordans miljø av å ha huset palestinske flyktninger siden 1948.

Et samarbeid med det jordanske statistiske byrået (DOS) som startet i 2003 ble avsluttet i 2007. Prosjektet inneholdt en del kurs knyttet til innsamling og analyse av levekårsdata.

Det mangeårige samarbeidet med Jordan om studier av og statistikkproduksjon om palestinske flyktninger er noe av bakgrunnen for at Det jordanske utenriksdepartementet kontaktet Fafo i januar 2007 med spørsmål om Fafo kunne bistå Jordan med å ta rede på hvor mange irakere som befinner seg i landet, hvor de bor, hvem de er (demografisk sammensetning, boforhold, øvrige sosioøkonomiske karakteristika), hvilken økonomisk belastning de er for Jordan (blant annet press på offentlige tjenester) osv. Fafo inngikk et samarbeid med det nasjonale statistiske byrået, DOS, om et omfattende husholdssurvey. Resultatene ble publisert i juli samme år (Fafo og DOS 2007).

Vi er nå i ferd med å gjennomføre en studie av kvinner sysselsatt i Al-Hassan industrisone nord i Jordan. Hva tenker kvinnene selv og deres omgivelser om kvinner og industriarbeid, et forholdsvis nytt fenomen i Jordan, og betalt arbeid utenfor hjemmet mer generelt? Styrker slikt utarbeid kvinnenes stilling? Bidrar det til mer positive holdninger til kvinner arbeidsstyrkedeltakelse i sin alminnelighet? Dette er blant de problemstillinger vi tar opp. Vi konsentrerer arbeidet om to lokaliteter, hvorav den ene er en palestinsk flyktingleir. Det vil foreligge en rapport fra prosjektet høsten 2008.

² I tillegg til norsk finansiering, nøt dette prosjektet godt av bidrag fra Sverige, Canada og USA.

Irak

Sammen med det irakiske statistiske byrået (COSIT), gjennomførte Fafo i 2005 en meget omfattende levekårsundersøkelse i hele Irak. Fafo var ansvarlig for design, opplæring, kontroll av datakvalitet og dataanalyse. Fafo sto for all rapportering (COSIT 2005a, b, c; Sletten og Rashid 2005; Pedersen 2007). Prosjektet var finansiert av UNDP. På oppdrag fra UNDP foretok vi i samarbeid med COSIT en landsomfattende meningsmåling i forkant av valget i Irak i januar 2005 (Fafo 2005b).

Libanon

Fafo gjennomførte en levekårsundersøkelse blant palestinske flyktninger i Libanon i 1998-99. Prosjektet var til dels svært vanskelig å få på plass, pga den politiske sensitiviteten knyttet til palestinske flyktninger i den multikonfesjonelle og borgerkrigs-herjede staten. Etter hvert fikk vi klarert undersøkelsen med den libanesiske regjering, vi fikk aksept fra UNRWA, og alle de palestinske politiske fraksjonene ga grønt lys. Studien resulterte i den beste oversikten over levekårene til palestinske flyktninger i Libanon noen sinne (Ugland 2002; Khawaja og Blome Jacobsen 2003; Tiltnes 2005).

På slutten av 1990-tallet var Fafo rådgiver for UNDP, Libanons Sosialdepartement og Det statistiske byrået (Central Administration of Statistics, CAS) i utarbeidelsen av en nasjonal levekårsrapport.

I 2006 intervjuet Fafo knappe 3000 hushold med standardiserte spørreskjema og gjennomførte kvalitative dybdeintervjuer av ca. 200 respondenter for å analysere arbeidslivssituasjonen til palestinske flyktninger i Libanon. Tallmateriale og analyser tjener som diskusjonsunderlag når den libanesiske regjering og flyktningene drøfter reformer og lovendringer med sikte på økt integrasjon av de palestinske flyktningene i det libanesiske arbeidsmarkedet.³ Rapporter vil foreligge i år. Presentasjon av resultatene er godt i gang. Arbeidet foregår i samarbeid med flere libanesiske departement (Arbeids-, Utenriks- og Sosialdepartementet), UNRWA, ILO, Det amerikanske universitetet i Beirut (AUB) og palestinske organisasjoner.⁴ En av Fafos medarbeidere har sammen med en sosiolog ved AUB skrevet en tidsskriftartikkel om palestinernes utfordringer på det libanesiske arbeidsmarkedet (Hanafi og Tiltnes 2008, i trykken).

I samarbeid med UNRWA gjennomførte Fafo i 2007 en sosioøkonomisk studie av Ein El-Hilweh flyktningleir utenfor byen Saida sør i landet. Dette er den største, fattigst og politisk minst oversiktelige leiren i Libanon. Arbeidet er et ledd i UNRWAs leirrehabiliteringsprogram. Igjen samlet vi inn statistikk ved å gjennomføre en spørreundersøkelse (av 900 hushold) samt noe mer detaljert og rikere informasjon gjennom individuelle dybdeintervjuer og gruppediskusjoner. Hensikten var å få oversikt over folks levekår og mestringsstrategier i en tid preget av politisk usikkerhet og knapphet på arbeid osv. Prosjektet søkte å involvere befolkning i en identifikasjon av sentrale problemområder, prioritere mellom dem og bidra med synspunkter på hvordan disse best skulle kunne løses. Rapportering har foreløpig kun skjedd til UNRWA, men intensjonen er offentliggjøring av resultater senere i år. Forskingen i Ein El-Hilweh har betydelig relevans for det prosjektet som ble beskrevet to avsnitt

³ For en kort beskrivelse av det vi visste om arbeidsmarkedssituasjonen til palestinske flyktninger i Libanon før prosjektstart, se Tiltnes 2006e, f.

⁴ Arbeidsmarkedsprosjektet har tilleggsfinansiering fra Canada gjennom International Development Research Center (IDRC).

ovenfor, og resultater fra den sosioøkonomiske studien av Ein El-Hilweh flyktningleir blir derfor også benyttet i arbeidsmarkedsanalysen i dette prosjektet.

I forbindelse med krisen og den væpnede konflikten mellom den libanesiske hæren og gruppen Fatah Al-Islam i flyktningleiren Nahr El-Bared nord i landet utarbeidet Fafo på basis av dataene fra arbeidsmarkedsundersøkelsen et notat som beskriver befolkningen i Nahr El-Bared og naboleiren Beddawi, dit et flertall av Nahr El-Bareds innbyggere søkte tilflukt (Tiltnes 2007a). Vi har også skrevet en rapport for UNRWA og ILO basert på en spørreundersøkelse de gjennomførte blant de fordrevne (Tiltnes 2008a). Det er også skrevet en artikkel i et nordisk tidsskrift om krisen i Nahr El-Bared og levekårssituasjonen for de palestinske flyktingene i Libanon (Tiltnes 2008b).

Syria

Fafos engasjement i Syria strekker seg drøyt 10 år tilbake i tid. Da innledet vi et samarbeid med Damaskus universitet, som senere ble utvidet til også å inkludere Syrias statistiske sentralbyrå (CBS). På slutten av 1990-tallet ble det gjennomført et stort husholdssurvey med tanke på å definere flyttestrømmer og årsaker til syrernes flytting. Hovedrapporten (Khawaja 2002) utkom både på arabisk og engelsk og ansatte i så vel CBS som ved universitetet skrev artikler på grunnlag av statistikken. Dataene resulterte dessuten i en rapport til UNICEF med den første grundige statistiske beskrivelsen av barnarbeid i Syria (Tiltnes et. al 2002).

Senere har Fafo samarbeidet med de to institusjonene hver for seg. Det mest sentrale arbeidet har vært et bredt anlagt samarbeidsprosjekt med CBS, der innsamling og analyse av levekårs- og arbeidsmarkedsdata sto sentralt. En annen viktig komponent var kurs i statistisk analyse for ansatte i CBS og samarbeidende institusjoner som State Planning Commission, Agency for Combating Unemployment, Ministry of Labour og tre universiteter. Prosjektet har i hovedsak handlet om design og analyse i tilknytning til tre nasjonale surveys (2003 Unemployment survey, 2003 Household income and expenditure survey, 2005 Establishment survey) og folketellingen fra 2004. Arbeidet resulterte i to rapporter fra Fafos side (Øvensen 2006; Øvensen og Sletten 2007) og en rekke artikler og rapporter på arabisk av CBS og samarbeidsinstitusjonene (to av disse ligger på Fafos hjemmeside). Prosjektet ble avrundet med en dagskonferanse om det syriske arbeidsmarkedet i Damaskus 29. januar 2007 (presentasjoner på Fafos hjemmeside).⁵

I år har vi startet den neste fasen i samarbeidet med CBS. Det dreier seg om evaluering av og rådgiving i forbindelse med det arbeidet CBS foretar seg knyttet til gjennomføringen av en inntekts- og forbruksundersøkelse, som går over 12 måneder med oppstart sommeren 2008. I neste omgang (2009) skal vi bistå CBS med analyse av datamaterialet, inklusive utarbeide en fattigdomslinje for Syria og identifisere fattigdomslokker. Et sentral element i samarbeidet, er opplæring. Målsettingen er at ved prosjektslutt skal CBS selv være i stand til å gjennomføre omfattende fattigdomsanalyser på egen hånd.

Vi har nylig avsluttet et prosjekt der hensikten var å se på hvordan økonomisk reform i Syria er koblet til regimestrukturer. Blant de spørsmål som ble stilt var: Hvordan er

⁵ De to rapportene til CBS og PowerPoint-presentasjoner (det meste på arabisk) kan lastes ned via <http://www.faf.no/ais/middeast/syria/slcs/index.htm>.

overgangen til ”sosial markedsøkonomi” koblet til politiske prosesser? Er regimet i stand til å takle det press som en økende befolkning og en synkende oljerente innebærer? I hvilken utstrekning leder modernisering og reform til at regimet taper støtte fra tradisjonelt hold – arbeidere og bønder –, og greier regimet å etablere en ny base? Tillater den syriske økonomien sosial mobilitet, og slipper den til (nye) entreprenører? Hvordan lyder den politiske diskursen om de økonomiske reformene, og hvordan (re)legitimerer regimet seg gitt endringene? Hvordan endres velferdsordninger gitt presset på den syriske staten? En rekke politiske entreprenører ble intervjuet. Det ble også representanter for religiøse og andre NGOer som bedriver helsetjenester og yter sosialhjelp med mer. Prosjektet vil resultere i et bokkapittel og en artikkel i et internasjonalt tidsskrift.

I juni 2006 avholdt Fafo i samarbeid med Damaskus universitet et todagers seminar om kvinners status og situasjon i Syria (seminar papers på Fafos hjemmeside; Tiltnes 2008c). Deltakerne var hovedsakelig fra akademien, parlamentet og kvinneorganisasjoner. På dette temaet har Fafo også i samarbeid med den tyske NGOen Friedrich Nauman Foundation bidratt til å styrke syriske kvinnegrupper ved innføringskurs i samfunnsforskning.

For tiden samarbeider Fafo med Institutt for sosiologi ved Damaskus Universitet om en empirisk undersøkelse av meninger og holdninger blant studenter. Informasjon fra over 1000 intervjuer er nylig lest inn, og dataanalysen står for dør. Samarbeidet har også rommet et seminar der 10 syriske professorer og tre forskere fra Fafo la fram og drøftet forskning om ungdom og ulike sider ved det å vokse opp i Syria. En tabellrapport med resultater fra meningsmålingen skal publiseres sommeren 2008. Intensjonen er at syriske akademikere og studenter skal benytte materialet til egen forskning i tiden framover. Fafo skal også utarbeide et kort notat der en del av materialet inngår.

Et siste viktig tema for Fafos forskning i Syria har vært palestinske flyktninger. Her har vi samarbeidet med det palestinske statistiske byrået (PCBS, som er en del av PLO og underlagt det palestinske statistiske byrået i Ramallah på Vestbredden). Arbeidet tok form av en husholds spørreundersøkelse i alle flyktingleirene og andre palestinske bosteder. Fafo koordinerte arbeidet med syriske myndigheter ved General Agency for Palestine Arab Refugees (GAPAR) og konsulterte UNRWA. Rapportene ga det første samlede bildet av palestinernes levekår i Syria noen sinne (Tiltnes ed. 2006; Tiltnes 2006a).

Palestinske flyktninger

Forskning på palestinske flyktninger har stått sentralt i Fafos arbeid i regionen. Gjennom et tiår har vi dekket flyktingbefolkningene i de okkuperte palestinske områdene, Jordan, Syria og Libanon gjennom statistiske undersøkelser og studier basert på kvalitative data. Ovenfor har vi referert til landstudier. Imidlertid har noe av hensikten med forskningen vært å vurdere hvordan situasjonen til flyktingene i de ulike statene, eller vertslandene som de blir omtalt som, har vært og er i forhold til hverandre, og sammenliknet med den øvrige befolkningen i det enkelte land. Sammenlikninger mellom palestinske flyktninger og vertsbefolkningen er håndtert i noen av landrapportene, men ikke alle. For eksempel ønsket ikke syriske myndigheter (GAPAR) eksplisitt komparasjon i hovedrapporten fra Syria (Tiltnes ed. 2006). Imidlertid la vi inn en del sammenlikning i en kortrapport som kom noe senere (Tiltnes 2006a).

Fafo har dokumentert levekår ”på tvers” i et større prosjekt som resulterte i en rapportserie i tre bind (Blome Jacobsen ed. 2003a, b, c) og en kort oppsummeringsrapport (Blome Jacobsen 2003; se også Hanssen-Bauer og Blome Jacobsen 2007).⁶ I tillegg er situasjonen til palestinske flyktningkvinner blitt sammenliknet over landegrensene (Blome Jacobsen 2004d), vi har analysert sammenhengen mellom yrkesopp-læring, arbeid og levekår (Arneberg og Pedersen 1998), og Fafo har vurdert utviklingen av den palestinske flyktningbefolkningen fram mot år 2020 (Pedersen 2002a).

Det seneste prosjektet om flyktninger ”på tvers” dreier seg om å diskutere framtidig innsamling og produksjon av statistikk om palestinske flyktninger i regionen. Målsettingen er å få til en teknisk samtale om og drøfting av erfaringer knyttet til de levekårsindikatorene som Fafo, og i noen grad andre, har publisert gjennom de siste 10-15 år. Deltakere i disse tekniske diskusjonene er landenes statistiske byråer og etater med ansvar for palestinske flyktninger, UNRWA, samt Fafo og andre som har samlet inn flyktningstatistikk. Hvor nyttige er disse levekårsmålene, og for hvem? Kan man enes om et felles sett av indikatorer for fremtiden? Kan man finne fram til hvor regelmessig og hvordan (og av hvem) slike indikatorer skal samles inn? osv. Dette er på mange måter en oppfølging av UNRWAs Geneve-konferanse i 2004, og den kritikk som ble framsatt mot UNRWA der fordi FN-organet, ifølge flere donorland, har manglet adekvate resultatmål for arbeidet sitt. Fafo holdt i 2006-2007 en rekke møter med relevante aktører hver for seg, og tar sikte på å få i stand et eller flere fellesmøter i løpet av 2008.

Annen publikasjon og aktivitet

Levekårsdata på palestinske flyktninger er blitt benyttet av Fafo og tidligere Fafo-ansatte til å analysere ”smalere” tema, som for eksempel vold mot kvinner i hjemmet (Khawaja 2004; Khawaja og Tewtel-Salem 2003; Khawaja og Barazi 2005; Khawaja, Linos and El-Roueiheb 2008; Tiltnes 2008c). Levekårsdataene er videre brukt til å drøfte fattigdom i regionen (Egset 2002) og til å analysere barnedødelighet (Pedersen 2002b), kvinners fertilitet (Khawaja 2003b) og helse (Khawaja et al. 2006).

Sikkerhetsaspekter ved den politiske situasjonen i Midtøsten er berørt i flere artikler (Ruge 2005; Taylor 2005, 2006).

Fafo har på oppdrag for Verdensbanken gjennomført en større undersøkelse av tjenesteyting i fem Midtøstenland (Egypt, Iran, Vestbredden, Marokko og Yemen). Områder som ble dekket var vann og kloakk, elektrisitet, vei og transport, skole-tjenester, tilretteleggelse av forretningsdrift, og offentlige rom som markeds plasser og parker (Drury et. al 2005).

Fafo har vært aktiv i faglige og politiske diskusjoner i og om regionen. Det har i tillegg til publikasjoner gitt seg uttrykk i konferanse- og seminardeltakelse. Tema der Fafo-forskere særlig har deltatt er: barnearbeid i Midtøsten; fertilitet og dødelighet; dødelighet i Irak; måling av arbeidsstyrkedeltakelse og arbeidsledighet; levekår og fattigdom; levekår og fattigdom i og bistand til Vestbredden og Gaza-stripen.

⁶ Prosjektet nøytt godt av støtte fra Sveits til et seminar i Geneve.

Generelt om prosjektene

De fleste av Fafos prosjekter dreier seg om å samle inn og analysere forskningsmateriale i samarbeid med en eller flere lokale partnere, og ofte med en eksplisitt kompetansehevingskomponent. Det siste innebærer vanligvis at vi både gjennomfører undervisning og kurs, og at vi tilbyr opplæring gjennom tett samarbeid om arbeidsoppgaver underveis i prosjektet. Ikke sjelden arbeider vi med tema som er sensitive og/eller har stor oppmerksomhet fra nasjonale politikere, academia, media, og det internasjonale samfunn. Det kan være levekår og fattigdom til utsatte grupper, sosioøkonomiske forhold knyttet til rettighetsspørsmål, vold mot kvinner og kvinners kår mer generelt, barnearbeid, og samfunn i eller på randen av krig og konflikt.

Publikasjoner

De fleste Fafo-produktene kan lastes ned fra Fafos hjemmeside (www.faf.no).

Fafo-forskere har holdt en rekke innledninger, utgitt flere tabellrapporter og skrevet 'briefer' og rapporter til oppdragsgivere som ikke finnes i lista nedenfor.

- Arneberg, Marie 1997. *Living Conditions Among Palestinian Refugees and Displaced in Jordan*, Fafo-report 237, Oslo: Fafo.
- Arneberg, Marie and Pedersen, Jon 1998. *Refugees, vocational training, living conditions and economic development in Jordan, the West Bank and the Gaza Strip*, Paper prepared for the Refugee Working Group Intercessional Expert Meeting, Washington D.C, June 18.
- Blome Jacobsen, Laurie (ed.) 2003, *Finding Means, UNRWA's Financial Situation and the Living Conditions of Palestinian Refugees, Summary Report*, Fafo-report 415, Oslo: Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie (ed.) 2003a, *Finding Means, UNRWA's Financial Crisis and Refugee Living Conditions: Socio-economic Situation of Palestinian Refugees in Jordan, Lebanon, Syria, and the West Bank and Gaza Strip*, Fafo-report 427 Volume I, Oslo: Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie (ed.) 2003b, *Finding Means, UNRWA's Financial Crisis and Refugee Living Conditions: The Persistence of Poverty among Palestinian Refugees*, Fafo-report 427 Volume I, Oslo: Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie (ed.) 2003c, *Finding Means, UNRWA's Financial Crisis and Refugee Living Conditions: UNRWA and other Service Providers and UNRWA Donor and Budget Environment*, Fafo-report 427 Volume III, Oslo: Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie 2004a. *The Material and Social Infrastructure, and Environmental Conditions of Refugee Camps and Palestinian Communities in Syria*, Community development of Palestinian refugee camps: Analytical support to Jordan's preparation for the June 2004 Geneva conference on the humanitarian needs of Palestinian refugees, Fafo.

- Blome Jacobsen, Laurie 2004b. *The Material and Social Infrastructure, and Environmental Conditions of Refugee Camps and Palestinian Communities in Jordan*, Community development of Palestinian refugee camps: Analytical support to Jordan's preparation for the June 2004 Geneva conference on the humanitarian needs of Palestinian refugees, Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie 2004c. *The Material and Social Infrastructure, and Environmental Conditions of Refugee Camps and Palestinian Communities in Lebanon*, Community development of Palestinian refugee camps: Analytical support to Jordan's preparation for the June 2004 Geneva conference on the humanitarian needs of Palestinian refugees, Fafo.
- Blome Jacobsen, Laurie 2004d. *Educated Housewives: Living Conditions among Palestinian Refugee Women*, Fafo-report 425, Oslo: Fafo.
- COSIT 2005a. *Iraq Living Conditions Survey, Volume I: Tabulation Report*, Baghdad: Central Organization for Statistics and Information Technology (COSIT), Ministry of Planning and Development Cooperation, and UNDP.
- COSIT 2005b. *Iraq Living Conditions Survey, Volume II: Analytical Report*, Baghdad: Central Organization for Statistics and Information Technology (COSIT), Ministry of Planning and Development Cooperation, and UNDP.
- COSIT 2005c. *Iraq Living Conditions Survey, Volume III: Socio-economic Atlas of Iraq*, Baghdad: Central Organization for Statistics and Information Technology (COSIT), Ministry of Planning and Development Cooperation, and UNDP.
- Dalen, Kristin and Pedersen, Jon 2004. *The Future Size of the Palestinian Population of the West Bank and Gaza Strip*, Fafo-report 433, Oslo: Fafo.
- Drury, David, Mark Taylor, Gro Hasselknippe and Jon Hanssen-Bauer 2005. *Service Delivery in Five Middle East countries*, Report prepared for the World Bank.
- Egset, Willy, 2000, *Poverty in the Middle East and North Africa: A survey of Data and Recent Trends*, Stockholm: Delstudie 12, Regeringskansliet, Ministry of Foreign Affairs, Sweden, and Fafo.
- Egset, Willy and Endresen, Lena C. 2001. *Paying a Price: Coping with Closure in Jericho*, Fafo-report 368, Oslo: Fafo.
- Egset, Willy 2002. *Employment and Poverty among Palestinian camp refugees: Results from household surveys in Palestinian refugee camps in Jordan, Lebanon and Syria*, Paper presented at "First World Congress for Middle Eastern Studies", Mainz, Germany, 8-14 September.
- Endresen, Lena C. 2001. *Contact and Cooperation: The Israeli-Palestinian People-to-People Program*, Fafo-paper 2001:3, Oslo: Fafo.
- Endresen, Lena C., Arild Schou and Per Stadig 2000. *Norwegian Support to Palestinian Civil Society and the Rule of Law: A Review*, Fafo-report 345, Oslo: Fafo.

- Fafo 2005a. *Palestine Refugees: Information for Policy*, a collection of tables and papers on demography, employment and living conditions of Palestinian refugees in the West Bank and Gaza Strip, Oslo: Fafo.
- Fafo 2005b. *Polling Iraqi Public Opinions Regarding Important Social and Economic Issues with Relevance for Elections*, Tabulation Report to COSIT, January, Oslo: Fafo.
- Fafo og DOS 2007. *Iraqis in Jordan 2007: Their Number and Characteristics*.
- Gilen, Signe, Are Hovdenak, Rania Maktabi, Jon Pedersen and Dag Tuastad 1994. *Finding Ways. Palestinian Coping Strategies in Changing Environments*, Fafo-report 177, Oslo: Fafo.
- Hanafi, Sari and Tiltnes, Åge A. 2008 (i trykken). 'The Employability of Palestinian Professionals in Lebanon: Constraints and Transgression', *Knowledge, Work & Society*.
- Hanssen-Bauer, Jon, Jon Pedersen and Åge Arild Tiltnes (eds.) 1998. *Jordanian Society: Living Conditions in the Hashemite Kingdom of Jordan*, Fafo-report 253, Oslo: Fafo.
- Hanssen-Bauer, Jon og Lodgaard, Sverre 2002. 'Midtøsten: Finnes noen vei ut?', kronikk i *Dagsavisen*, 29. april.
- Hansen-Bauer, Jon and Blome Jacobsen, Laurie 2007. 'Living in provisional normality: the living conditions of Palestinian refugees in the host countries of the Middle East, in Brynen, Rex and El-Rifai, Roula, *Palestinian Refugees: Challenges of Repatriation and Development*, London and New York: I.B. Tauris/IDRC.
- Hasselknippe, Gro 2001. *Review of Women's Affairs Technical Committee (WATC) Advocacy for Women's Rights Project*, Report to NORAD.
- Hasselknippe, Gro 2006a. ' Hamas i regjering?', kronikk i *Dagbladet*, 15. januar.
- Hasselknippe, Gro 2006b. *Palestinian Opinions on Peace and Conflict, Internal Affairs and Parliament Elections 2006: Results from Fafo polls in September and November-December 2005*, Fafo-papir 2006:09, Oslo: Fafo.
- Hasselknippe, Gro 2007a. *Tvangsrekruttering i Palestina*, rapport til Landinfo, november.
- Hasselknippe, Gro 2007b. *Situasjonen for journalister i Gaza: Media under press fra Hamas*, rapport til Landinfo, november.
- Hasselknippe, Gro 2007c. *Forfølgelse av Fatah-lojale personer i Gaza etter Hamas maktovertakelse*, rapport til Landinfo, november.
- Hasselknippe, Gro og Tveit, Marianne 2007. *Against the Odds: How Palestinians Cope through Fiscal Crisis, Closures and Boycott*, Fafo-report 2007:41.
- Heiberg, Marianne and Øvensen, Geir (eds.) 1993. *Palestinian Society in Gaza, West Bank and Arab Jerusalem: A Survey of Living Conditions*, Fafo-report 151, Oslo: Fafo.

- Hooper, Rick 1999. 'The International Politics of Assistance to Palestinians in the West Bank and Gaza Strip, 1993-1997', *Research in Middle East Economics*, Vol. 3, The Economics of Middle East Peace: A Reassessment.
- Hovdenak, Are, Jon Pedersen, Dag H. Tuastad and Elia Zureik 1997. *Constructing Order: Palestinian Adaptations to Refugee Life*, Fafo-report 236, Oslo: Fafo.
- Khawaja, Marwan 2002. *Internal Migration in Syria: Findings from a National Survey*, Fafo-report 375, Oslo: Fafo.
- Khawaja, Marwan 2003a. 'Migration and the Reproduction of Poverty: The Refugee Camps in Jordan', *International Migration*, Vol. 41, No. 2: 29-59.
- Khawaja, Marwan 2003b. 'The Fertility of Palestinian Women in Gaza, the West Bank, Jordan and Lebanon', *Population*, Vol. 58, no. 3: 273-302.
- Khawaja, Marwan 2004. 'Domestic violence in refugee camps in Jordan', *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, Volume 86: 67-69.
- Khawaja, Marwan and Tiltnes, Åge A. 2002. *On the margins: migration and living conditions of Palestinian camp refugees in Jordan*, Fafo-report 357, Oslo: Fafo.
- Khawaja, Marwan and Blome Jacobsen, Laurie 2003. 'Familial relations and labour market outcomes: the Palestinian refugees in Lebanon', *Social Science Research*, Vol. 32, No.2: 579-602.
- Khawaja, Marwan and Tewtel-Salem, Mylene 2003. 'Agreement between husband and wife reports of domestic violence: evidence from poor refugee communities in Lebanon', *International Journal of Epidemiology*, Volume 33, No. 3: 526-533.
- Marwan Khawaja and Barazi, Rana 2005. 'Prevalence of wife beating in Jordanian refugee camps: reports by men and women', *Journal of Epidemiology and Community Health*, Volume 59: 840-841.
- Khawaja, Marwan and Randall, Sara 2006. 'Intifada, Palestinian fertility and women's education', *Genus*, Vol. LXII, No. 1: 21-51.
- Khawaja, Marwan, Mylene Tewtel-Salem, Maya Obeid and Matailda Saliba 2006. 'Civic engagement, gender and self-rated health in poor communities: Evidence from Jordan's refugee camps', *Health Sociology Review*, Vol. 15, no. 2 (June): 192-208.
- Pedersen, Jon 1997. *Determinants of Male Fertility in Jordan*, Paper presented at the International Conference on Population, Health and Environment in the Arab Region, American University of Beirut, 29-30 May.
- Pedersen, Jon 2000. 'Determinants of Infant and Child Mortality in the West Bank and Gaza Strip', *Journal of Biosocial Science*, 32: 527-546.
- Pedersen, Jon 2002a. *Population Forecasts of Palestinian Refugees 2000-2020*, Fafo Memo.

- Pedersen, Jon 2002b. 'The influence of consanguineous marriage on Infant and Child mortality among Palestinians in the West Bank and Gaza, Jordan, Lebanon and Syria', *Community Genetics*, Vol. 5:178-181.
- Pedersen, Jon 2007. 'Three wars later: Iraqi Living Conditions', in Markus E. Bouillon, David M. Malone and Ben Rowsell (eds.): *Iraq: Preventing a New Generation of Conflict*, New York: Lynne Rienner.
- Pedersen, Jon and Hooper, Rick (ed.) 1998. *Developing Palestinian Society: Socio-economic trends and their implications for development strategies*, Fafo-report 242, Oslo: Fafo.
- Pedersen, Jon, Sara Randall and Marwan Khawaja (eds.) 2001. *Growing Fast: The Palestinian Population in the West Bank and Gaza Strip*, Fafo-report 353, Oslo: Fafo.
- Pedersen, Jon, Mona Christophersen, Lena C. Endresen and Pål Sletten 2001. *Paying a Price: Coping with Closure in Two Palestinian Villages*, Fafo-report 365, Oslo: Fafo.
- Pedersen, Jon, Mona Christophersen and Pål Sletten 2001. *Paying a Price: Coping with Closure in Gaza City*, Fafo-report 371, Oslo: Fafo.
- Ruge, Christian Holmboe 2005. *A Legacy of War: Armed Threats to Human Security in Iraq*, commissioned paper for United Nations Institute for Disarmaments Research (UNIDIR), May.
- Sletten, Pål 2006a. 'Hvem skal betale for Hamas', kronikk i *Dagens Næringsliv*, 31. januar.
- Sletten, Pål 2006b. 'Palestinas økonomi', *PALESTINA*, Vol. 11, Nr. 1, mars.
- Sletten, Pål and Pedersen, Jon 2003. *Coping with Conflict: Palestinian Communities Two Years Into the Intifada*, Fafo-report 408, Oslo: Fafo.
- Sletten, Pål 2005. 'The Unemployment Situation in Iraq after the War', paper presentert på konferansen 'Middle East and North African Economies: Past Perspectives and Future Challenges' i regi av The Global Economic Monitoring Network (ECOMOD) og The Middle East Economic Association (MEEA), Brussel, 2-3. juni.
- Sletten, Pål and Rashid, Louay H 2005. *Comparison of Iraqi labour force statistics*, Fafo-paper 2005:17, Oslo: Fafo.
- Taylor, Mark 2005. 'Estados frágiles y gobernabilidad en el comercio del conflicto' [Fragile States and the Governance of Conflict Trade], in Susan Woodward and Mark B. Taylor, *Estados frágiles: soberanía, desarrollo y conflicto*, Centro de Investigación para la Paz (CIP-FUHEM).
- Taylor, Mark 2006a. 'Prisen for å isolere Hamas', kronikk i *Dagsavisen*, 2. mai.
- Taylor, Mark 2006b. 'Humanitarianism or counterinsurgency? R2P at the crossroads', *International Journal*, Winter 2005-2006: 146–158.
- Taylor, Mark 2007. 'Palestinsk selvbestemmelse', kronikk i *Le Monde Diplomatique*, 2. april (engelske versjon samme sted 3. april).

- Taylor, Mark and Bell, John 2007. 'Canada must heed the voices from Madrid', kronikk publisert på nettstedet <http://rabble.ca/>, 26. januar.
- Tiltnes, Åge A. 1998. *Ability and Willingness to Pay for Water and Sewage Services in Two Palestinian Cities: Results from a Household Survey in Nablus and Gaza City*, Fafo-paper 1998:17.
- Tiltnes, Åge A. 1999. *Poverty and welfare in the Palestinian refugee camps of Jordan: Portrait of living conditions based on a household survey*, Paper presented at the CERMOC symposium "The Palestinian Refugees and UNRWA in Jordan, the West Bank and Gaza", Dead Sea, Jordan, August 31 to September 2.
- Tiltnes, Åge A. 2005. *Falling Behind: A Brief on the Living Conditions of Palestinian Refugees in Lebanon*, Fafo-report, Oslo: Fafo.
- Tiltnes, Åge A. (ed.) 2006. *Palestinian Refugees in Syria: Human Capital, Economic Resources and Living Conditions*, Fafo-report 514, Oslo: Fafo (Arabic version, 2005).
- Tiltnes, Åge A. 2006a. *Keeping Up: A Brief on The Living Conditions of Palestinian Refugees in Syria*, Fafo-report 552. (In Arabic; English version forthcoming, 2007).
- Tiltnes, Åge A. 2006b. 'Fattigdom og manglende rettigheter i Egypt', artikkel om palestinske flyktninger i *PALESTINA*, Vol. 10, Nr. 4, desember/januar 2005/06.
- Tiltnes, Åge A. 2006c. 'Offer for har mot Saddam i Irak', artikkel om palestinske flyktninger i *PALESTINA*, Vol. 10, Nr. 4, desember/januar 2005/06.
- Tiltnes, Åge A. 2006d. 'Fra diskriminering til integrasjon i Jordan?', artikkel om palestinske flyktninger i *PALESTINA*, Vol. 10, Nr. 4, desember/januar 2005/06.
- Tiltnes, Åge A. 2006e. '2006 – Et godt år for palestinske flyktninger i Libanon?', kronikk i *LO-Aktuelt*, Nr. 7.
- Tiltnes, Åge A. 2006f. *A Brief on the Rights and Current Living Conditions of Palestinian Refugees in Lebanon*, report/testimony to a British lawyer, 8 November.
- Tiltnes, Åge A. 2007a. *A Socio-economic Profile of the Nahr El-Bared and Beddawi Refugee Camps of Lebanon*, Fafo-paper 2007:16, Oslo: Fafo.
- Tiltnes, Åge A. 2008a. *Characteristics of the Displaced Palestinian Refugees from the Nahr al-Bared Refugee Camp*, Fafo-paper 2008:02, Oslo: Fafo.
- Tiltnes, Åge A. 2008b. 'Palestinske flyktningers kår i Libanon etter Nahr al-Bared, i *Babylon*, nr. 1: 116-125.
- Tiltnes, Åge A. 2008c (under utarbeidelse). *Physical Wife Abuse among Palestinian Refugees in Syria: Opinions and Prevalence*, Fafo-paper.
- Tiltnes, Åge A. et al 2002. *Magnitude And Characteristics Of Working Children In Syria: A Report To UNICEF, Syria, Based On A National Household Survey*, Damascus and Amman: Syria Central Bureau of Statistics and Fafo.

- Tiltnes, Åge A. and Magembe, Elias 2003. *Housing situation and housing needs assessment in the Occupied Palestinian Territories*, a report to UN-HABITAT.
- Tiltnes, Åge A og Sletten, Pål 2005. 'Siste akt i Damaskus?' kronikk i *Klassekampen*, 25. oktober.
- Tiltnes, Åge A. et al. 2007 (forthcoming). Report on the labour market of Palestinian refugees in Lebanon, based on both statistics and qualitative data.
- Tiltnes, Åge A. and Kamal Saleh (eds) 2007 (forthcoming). Report on Jordanian living conditions, with various authors from Jordan's Dept. of Statistics (DOS) and Fafo; to be published by DOS.
- Ugland, Ole Fr. 2002. *Difficult Past, Uncertain Future: Living Conditions Among Palestinian Refugees in Camps and Gathering in Lebanon*, Fafo-report 409, Oslo: Fafo.
- Øvensen, Geir 1994. *Responding to change: Trends in Palestinian household economy*, Fafo-report 166, Oslo: Fafo.
- Øvensen, Geir 2006. *An asset index for the Syrian 2003 Unemployment survey: A background paper on the construction of an asset index for measuring long-term wealth*, Fafo-paper 2006:01, Oslo: Fafo.
- Øvensen, Geir and Sletten, Pål 2007. *The Syrian Labour Market: Findings from the 2003 Unemployment Survey*, Fafo-report 2007:02, Oslo: Fafo.